

Sprachwissenschaft:

Hanna DOBERSCHÜTZ –

Liebeskummer und Eifersucht. Zur Versprachlichung des Konzepts LIEBE in deutschen Liedtexten (Populärmusik)

Résumé

Hoře z lásky a žárlivost. K jazykovému vyjádření konceptu LÁSKA v textech německých písní (populární hudba)

Príspevek se zabývá jazykovým zpracováním emocionálního konceptu LÁSKA. Jako formy jeho negativní realizace jsou na základě textů německé populární hudby zkoumány lexémy žárlivost a láska. K prokázání toho, že jsou tyto lexémy součástí jazykové realizace konceptu LÁSKA, jsou evidovány a popsány různé sémantické vztahy. Pomocí konceptu inference je kromě toho předvedeno zpracování těch emočních obsahů textu, které se vztahují k negativním aspektům lásky.

Summary

Lovesickness and jealousy. On the linguistic expression of the concept LOVE in German popular song texts

This paper deals with the negative verbalization of the emotional concept LOVE. The lexemes *jealousy* and *lovesickness* – as negative manifestations of the concept – are examined on the basis of texts from German popular songs. Various semantic relations are listed and described as evidence that these lexemes are negative components of the concept LOVE. The concept of inference is employed to give an account of the emotional content of texts dealing with negative aspects of love.

Veronika KOTŮLKOVÁ –

Auf der Spur von Phraseologismen mit *lassen*

Résumé

Na stopě frazeologismů se slovesem *lassen*

Kauzativní sloveso *lassen* patří mezi dvacet nejčastěji používaných sloves v němčině. Snad proto se vyznačuje tak hojným počtem významových nuancí. To se odráží také v jeho použití jako součásti frazeologismů, u nichž však lze i přes proces lexikalizace stále vystopovat velmi úzký vztah k volným syntaktickým konstrukcím. Následující studie proto na základě korpusové rešerše vysvětluje postavení těchto jazykových jevů na pomezí lexikonu a gramatiky.

Summary

On the trail of phraseologisms with *lassen*

The causative verb *lassen* is among the twenty most frequently used verbs in German, which could be the reason why it occurs in texts with many nuances of meaning. This is reflected in its use as a part of phraseologisms, which – despite the process of lexicalization – are very close to free syntactic constructions. The paper discusses the status of this language phenomenon between lexicon and grammar and explains it using selected corpus-based examples.

Gizela KURPANIK-MALINOWSKA –

Zu translatorischen Problemen bei der Wiedergabe der Sprache und Emotionen im Deutschen und im Polnischen dargestellt anhand der literarischen Texte von Kurt Drawert

Résumé

Básnické dílo Kurta Drawerta jako stálé zúčtování s epochou totalitarismu

Básnictví Kurta Drawerta je neustálé zúčtovávání s epochou totalitarismu a se ztročením člověka socialistickým státem. Spisovatel jako očitý svědek východoněmecké situace pečlivě zaznamenává skutečnosti a snaží se představit poměry panující v DDR. Mechanismy fungování socialistického státu líčí Drawert v románu ‚Spiegelland. Ein deutscher Monolog‘ na příkladu své vlastní rodiny. V našem příspěvku se pokoušíme důkladně ukázat translatické problémy při reprodukci jazyka a emocí v Drawertových textech do polštiny. Naše pozorování vyplývají z naší práce na německo-polském vydání textů Kurta Drawerta ve městě Czestochowa pod názvem ‚Monolog Niemca‘.

Summary

The poetry of Kurt Drawert as a constant balancing of accounts with the era of totalitarianism

The poetry of Kurt Drawert represents a constant balancing of accounts with the era of totalitarianism and the enslavement of the individual by the socialist state. As an eyewitness to the situation in East Germany, the writer carefully records the reality of life in the GDR. The mechanisms of the socialist state are described by Drawert in the novel ‚Spiegelland. Ein deutscher Monolog‘, which draws on the experiences of his own family. This paper discusses the translation problems in the reproduction of language and emotions in Polish when rendering Drawert’s texts. The observations are taken from my work on the German-Polish edition of Kurt Drawert’s texts published in the city of Czestochowa, entitled ‚Monolog Niemca‘

Monika MATULOVÁ –

Entlehnungsarten aus dem Englischen anhand von Beispielen aus dem Nachrichtenmagazin ‚News‘

Résumé

Typy slovních výpůjček z angličtiny na základě příkladu ze zpravodajského časopisu ‚News‘

V němčině se můžeme setkat s různými druhy výpůjček z angličtiny. Nejčastějším druhem výpůjčky je přímá výpůjčka, která bývá převzata do němčiny beze změny významu a pravopisu (vyjma velkého písmene u podstatných jmen). Anglická slovesa, která mají v němčině v infinitivu koncovku -en a časují se, jsou zpravidla rovněž začleňována mezi přímé výpůjčky. Zajímavé jsou pseudoanglicismy, které často způsobují u rodilých mluvčích

anglického jazyka nedorozumění. U výpůjček, které nejsou složeny z anglických morfémů, se někdy pochybuje o jejich správném zařazení mezi výpůjčky. Tyto výrazy jsou však rovněž součástí vlivu anglického jazyka na německý.

Summary

Types of borrowings from English – the example of the current affairs magazine 'News'

There are various types of English borrowings in the German language. The most frequent type is the direct borrowing, which is taken into German without any changes of meaning or orthography (except for the initial capital letter in nouns). English verbs, which receive the German infinitive ending -en and are declined according to the German pattern, also belong among these direct borrowings. Pseudo-loans are of great interest as they often cause misunderstandings for native speakers of the English language. It is doubtful whether borrowings that are not composed of English morphemes should be counted as borrowings at all. Nevertheless, these expressions also illustrate the impact of English on German.

Martin MOSTÝN –

Emotionen im Fußball. Dargestellt an Internetkommentaren

Résumé

Fotbal a emoce v internetových komentářích

Příspěvek pojednává o výrazových prostředcích emocí užitých v internetových komentářích, které reflektují jedno z nejvýznamnějších fotbalových utkání mistrovství světa roku 2010 – semifinále mezi Německem a Španělskem. Fotbal skýtá ohromný emoční potenciál, který přímo ovlivňuje textovou produkci. V komentářích je jednoznačně patrná polarita emocí. Intenzivní emoční prožitek se v korpusu projevuje velkou variabilitou jazykových prostředků, z nichž nejčastější jsou zejména lexikální prostředky a také rétorické figury, zejména pak metafory. Internetová komunikace pak nabízí další, nonverbální prostředky vyjádření emocí, které jsou typické pro tzv. cyberslang.

Summary

Football and emotions in internet commentaries

This paper examines means of expressing emotions in internet commentaries on one of the most important football matches of the World Cup 2010 – the semi-final between Germany and Spain. Football contains enormous emotional potential which directly influences text production. The commentaries clearly reveal a polarity of emotions. In the corpus, intensive emotional experiences are manifested in a wide variability of linguistic means, of which the most frequent are lexical means and rhetorical figures, especially metaphors. Internet communication also offers non-verbal means of expressing emotion that are typical of so-called cyberslang.

Wilhelm SCHELLENBERG –

***Heute schon genudelt?* – Teilüberschriften auf Speisekarten zwischen sprachlicher Musterhaftigkeit und Kreativität**

Résumé

Už jste dneska nudlovali? Dílčí nadpisy z jídelních lístků mezi jazykovými stereotypy a kreativitou

I když se dnes v restauracích ve většině případů stále užívá běžná základní makrostruktura jídelního lístku *Polévky – Studená jídla a předkrmy – Saláty – Hlavní jídla – Moučníky*, mů-

žeme pozorovat i změny této makrostruktury, které souvisí se změnami ve funkci jídelního lístku, tj. sloužit i k pobavení a zvýšení obrátu. Tyto změny se také zrcadlí v modifikaci ztvárnění nadpisů jednotlivých oddílů jídelníčků, přičemž jsou zvoleny různé strategie.

Summary

Have you noodled yet today? Section headings in restaurant menus between linguistic stereotypes and creativity

Although most restaurant menus today use a common basic macrostructure – Soups – Cold Dishes and Starters – Salads – Main Courses – Desserts – we can observe changes in this macrostructure related to the function of menus as a source of entertainment which may increase turnover. These changes are also reflected in the modification of the section headings in menus, which involves the selection of various strategies.

Sven STAFFELDT –

Zum Phonemstatus von Schwa im Deutschen – Eine Bestandsaufnahme

Résumé

Ke statutu „Schwa“ jako fonému v němčině. Stav výzkumu

Tento článek se zabývá následující otázkou: Jsou [ə] a [ɐ] německé fonémy nebo ne? Hlavní myšlenka se zabývá rozmezím testu minimálních párů jako metody k určení fonemického systému jazyka. Tento test je úspěšný do té doby, pokud nejsou dané prvky přesně předvídatelné. Ty jsou předpověditelné, pokud existují fonologická pravidla, která vysvětlují výskyt fónu. Zde se argumentuje, že /ə/ je německý foném, ale [ɐ] není.

Summary

The status of the schwa as a phoneme in German. Current state of research

In this article the following question is discussed: Are [ə] and [ɐ] phonemes of German or not? The main point concerns the boundaries of the minimal pair test as the method for establishing the phoneme system of a language. This test only works insofar the items in question are not strictly predictable. They are predictable if phonological rules exist, which can explain the occurrence of the phone. It is argued that /ə/ is a German phoneme but [ɐ] is not.

Lenka VAŇKOVÁ / Gundolf KEIL –

„Der Krebs ist ain apposten“. Zu Inhalt und Sprache des Apostemtraktats im pharmazeutischen Kompendium R 16 von Kunín

Résumé

„*Der Krebs ist ain apposten*“. K obsahu a jazyku traktátu o nádorech z kunínského rukopisu R 16

Kunínský rukopis R 16 obsahuje několik významných farmaceutických textů. Obsahový a jazykový rozbor traktátu o nádorech doplňuje předcházející již zveřejněné publikace k tomuto rukopisu a poukazuje na provázanost témat, která jsou pojednána v jeho jednotlivých částech.

Summary

„*Der Krebs ist ain apposten*“. On the content and language of a tract on tumours in pharmaceutical compendium R 16 from Kunín

The Kunín manuscript R16 contains several important pharmaceutical texts. An analysis of the content and of the language of a tract on tumours supplements previous publications on this manuscript and highlights the interconnection of themes dealt with in its individual sections.

Literaturwissenschaft:

Gabriela BRUDZYŇSKA-NĚMEC –

Kunstbeschreibung im Zeichen des Gefühls. Am Beispiel von August Wilhelm Schlegel ‚Die Gemähde. Gespräch‘ und Johann Wolfgang Goethe ‚Briefe aus der Schweiz‘

Résumé

Popis umění ve znamení citu. August Wilhelm Schlegel ‚Die Gemähde. Gespräch‘ a Johann Wolfgang Goethe ‚Briefe aus der Schweiz‘.

Kolem roku 1800 se staly pojmy přirozenost a okamžitost centrálními vzhledem k literárnímu zpracování umění. Srovnáním Schlegelovy ‚Louisy‘ a Goethova ‚Werthera‘ zkoumá tato esej možnosti, jak vyjádřit estetické zkušenosti slovy. V těchto textech se smyslové a estetické potěšení z umění konstruuje jako kategorie kontemplace i jako prostředek, jak komunikovat o umění. Zvláště konverzace o umění, která se považuje za literární žánr, je rozhodující, jelikož její „fiktivní spontaneita“ dovoluje působit jako mediátor mezi okamžitostí estetického prožitku a potřebou sdělení těchto pocitů.

Summary

Description of art as expression of feelings. August Wilhelm Schlegel's ‚Die Gemähde. Gespräch‘ and Johann Wolfgang Goethe's ‚Briefe aus der Schweiz‘.

Around 1800, the notions of nativeness and immediateness became central to the literary treatment of art. In comparing Schlegel's ‚Louise‘ and Goethe's ‚Werther‘, this essay examines how aesthetic experience is expressed in words. In these texts, the sensual and aesthetic pleasure brought about by experiencing works of art is constructed as a category of contemplation as well as a device to communicate art. Conversation about art, seen as a literary genre, is especially crucial, since its ‚fictional spontaneity‘ allows it to function as a mediator between the immediateness of the aesthetic experience and the need to communicate these feelings.

Milan SVOBODA –

Kontrollierte Emotionen der barocken Homiletik? Eine deutsche und eine tschechische Predigt zum 50. Hochzeitsjubiläum des Ehepaars Kittel

Résumé

Kontrolované emoce barokní homiletiky? Německé a české kázání k 50. výročí svatby manželů Kittlových

Autor se soustředí na užití emocionálních prvků výpovědi dvou barokních kázání. Ta vznikla při oslavě 50. výročí manželského slibu Johanna Josefa Antona Eleasara Kittela a Anny Marie 25. 11. 1777 v Šumburku. Ani české, ani německé kázání nebylo nikdy publikováno zcela. Jde o homiletické texty, proto měli oba kazatelé omezenou možnost použití emotivních jazykových výrazů a prostředků. Ty sloužily k podchycení pozornosti posluchačů. Kázání měla dvojí funkci: věroučnou a poučnou. Upevňovala povědomí o Božích zákonech a uváděla

je do každodenního života. Kazatelé cíleně zaměřovali své proslovy na posluchače a prezentovali společný život oslavovaných manželů jako vzor. Šlo zde o objektivní, racionální prvek kázání s výkladem částí Bible (exegezí). Druhá rovina proslovů se obracela na subjektivní, emocionální pozornost posluchačů.

Summary

Controlled emotions in Baroque homiletics? German and Czech sermons on the 50th wedding anniversary of the Kittels

The paper focuses on the use of emotional means of expression in two Baroque sermons given to mark the 50th wedding anniversary of Johann Josef Anton Eleasar Kittel and Anna Maria Kittel in Schönburg (Šumburk) on 25 November 1777. Neither the German nor the Czech texts of the sermons have previously been published in full. As both sermons are homiletic texts, the preachers were restricted in their freedom to use emotive linguistic means of expression. Such means were used to capture the attention of the audience. The sermons had two functions: to teach the congregation about faith and to advise them on practical living. The sermons aimed to reinforce awareness of God's law and show how it was to be applied in everyday life. The preachers openly aimed to persuade the audience that the married life of the couple was to be viewed as a model. This is an objective, rational element in the sermons, including an exegesis of Biblical texts. The second level of the sermons targets the subjective, emotional reception of the text by the audience; in the examples analyzed here, this level reinforced confessional and social discipline among the congregation.

Miroslav URBANEC –

Wartburg, Wartburgfest, „Wartburg-Zeit“. Richard Wagners ‚Tannhäuser und der Sängerkrieg auf Wartburg‘, die Bildmetapher ‚Wartburg‘ und ihre Anwendungsmöglichkeiten in der deutschen (Literatur-) Geschichte

Résumé

Wagnerův ‚Tannhäuser a zápas pěvců na Wartburgu‘, metafora ‚Wartburg‘ a možnosti jejího užití v německých (literárních) dějinách

Hrad Wartburg v Durynsku je jedním z nejvýznamnějších památníků německé kultury. Jeho jméno je spojeno s dějinami minnesangu stejně jako s historií německé reformace. Ve Wagnerově opeře ‚Tannhäuser‘ se však tento hrad stává především symbolem, metaforou, za níž se skrývá tradiční německá ‚Kultura‘ (tak jak ji definoval např. Thomas Mann ve svých ‚Betrachtungen eines Unpolitischen‘). Novější německé dějiny znají hned několik epoch, v nichž hrály hodnoty reprezentované wagnerovským Wartburgem významnou roli – wilhelmovská ‚Druhá‘ stejně jako – ještě radikálněji – Hitlerova ‚Třetí říše‘. Cílem tohoto příspěvku je objasnit na příkladu německé literatury, jak ‚wartburské‘ tyto doby byly a jak reálně je zrcadlo, které Wagner se svým ‚Tannhäuserem‘ nastavil (německému) světu.

Summary

Wagner's ‚Tannhäuser und der Sängerkrieg auf Wartburg‘, the metaphor ‚Wartburg‘ and the possibilities for its use in German (literary) history

Wartburg castle in Thuringia is one of the most important sites in German culture. Its name is linked with the history of Minnesang and the German Reformation. In Wagner's opera ‚Tannhäuser‘, however, the castle functions primarily as a symbol, a metaphor, representing traditional German ‚Culture‘ (as defined by Thomas Mann in his ‚Betrachtungen eines Unpo-

litischen'). Modern German history included two eras in which the values represented by the Wagnerian Wartburg played a key role: the 'Second Reich' of Wilhelm II and the even more radical 'Third Reich' of Hitler. This paper discusses, using German literary examples, how 'Wartburgian' these eras were, and how realistic was the mirror held up by Wagner to the (German) world in his 'Tannhäuser'.

Sabine VODA ESCHGFÄLLER –

Tränen. Anmerkungen zur Entwicklung der Selbsterkenntnis in den Erzählungen 'Der schwermütige Jüngling' und 'Liebe, Missverständnis und Freundschaft' von Sophie von La Roche

Résumé

Slzy

Poznámky k rozvoji sebepoznání v povídkách 'Trudomyslný mladík' a 'Láska, nedorozumění a přátelství' od Sophie von La Rocheové.

Tato esej je věnována významu citového vývoje ve dvou povídkách Sophie von La Rocheové – nebo přesněji řečeno – je věnována pláči a slzám jejích protagonistů. Perspektiva autorky obrácená na důležitost rovnováhy mezi autentickým cítěním a poučeným myšlením se objevuje v celém jejím literárním díle a pro ni byla autorka často kritizována pro svou příslušnost k literárnímu hnutí sentimentalismu. Analýza příběhu Eduarda Rose a Elisy Blumenthalové ilustruje, jak byl pohled La Rocheové na harmonický vnitřní vývoj a úspěšné vzdělání ve skutečnosti vyvážený. Pláč se tu více než znamením slabosti stává prostředkem růstu (a síly) resp. emancipace od starých struktur. Eduard a Elise se (slzami, odvahou a učením) dokážou dostat na novou úroveň ve svých životech a získají nakonec jakés-takés štěstí a společenský status, v níž jsou schopni fungovat jako citlivé A osvícené figury.

Summary

Tears

Notes on emotional development in the short stories 'Der schwermütige Jüngling' and 'Liebe, Missverständnis und Freundschaft' by Sophie von La Roche

This essay deals with the meaning of emotional development in two short stories by Sophie von La Roche, or – more precisely – with the effect of crying/tears on the protagonists. The writer's perspective on the importance of balance between authenticity of feeling and education of thought is visible throughout her literary work, which was often criticized for being part of the literary development of 'sentimentalism'. The analysis of the stories of Eduard Rose and Elise Blumenthal illustrate how balanced was in fact La Roche's view on harmonic inner development and successful education. Crying, more than a sign of weakness, becomes a medium of growth (and strength) or emancipation from old structures. Eduard and Elise manage (by tears, courage and education) to move on to another level in their lives and finally achieve a kind of happiness, together with a social status in which they are able to function as sensitive AND enlightened figures.
